

SKELETNA MIŠIČNA CELICA = SKELETNO MIŠIČNO VLAKNO

-sincicij: zlitje večih celic

-ima visokospecializirane celične organele:

1.več jeder

2.celična membrana = SARKOLEMA , ki je ojačana z bazalno lamino iz kolagena in glikoproteinov

3.med sarkolemo in bazalno lamino so **satelitske celice**, nediferencirane celice, ki se lahko deiferencirajo v mišične celice pri poškodbi mišice

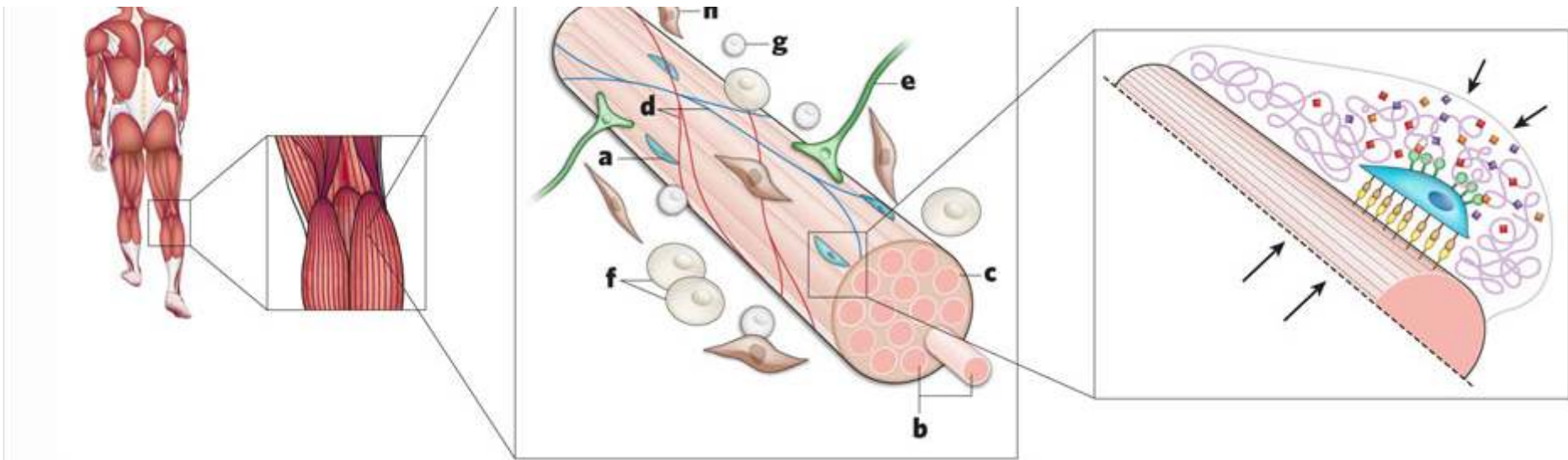
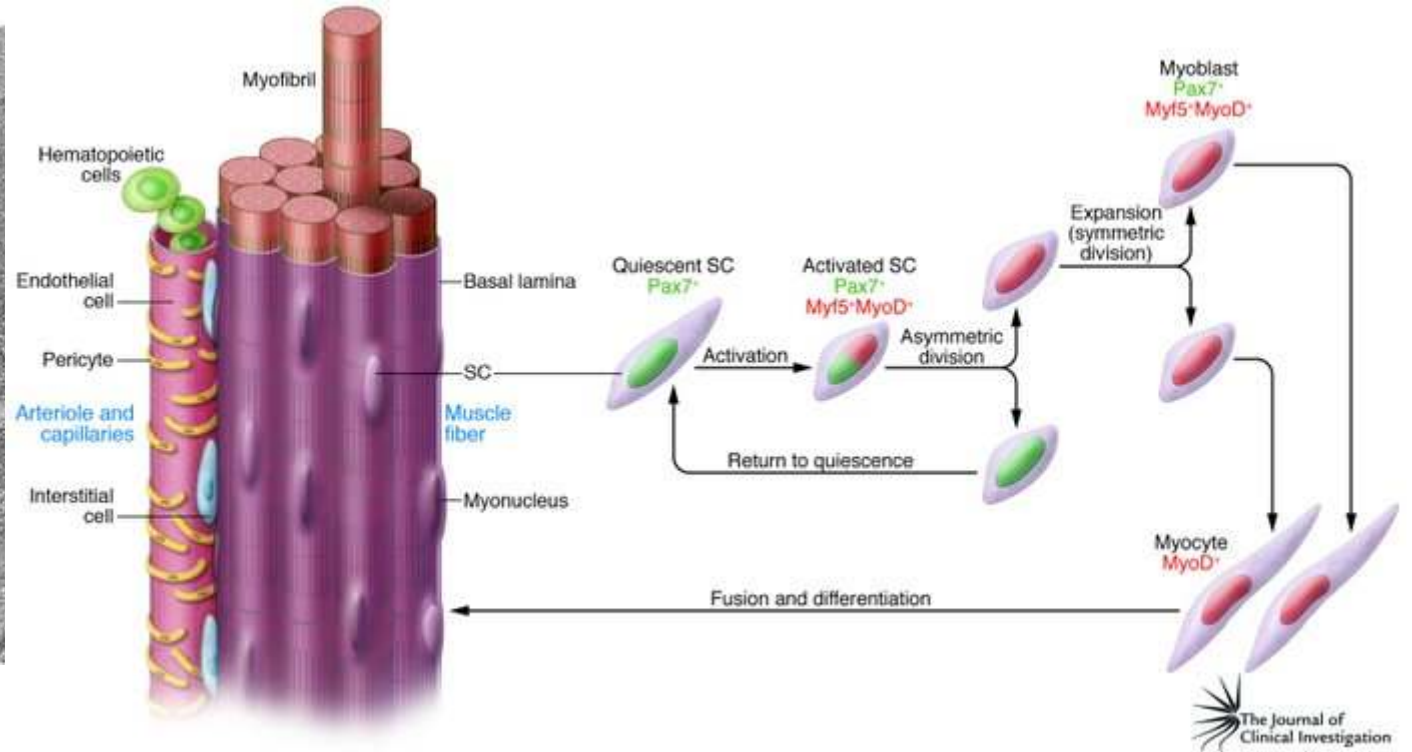
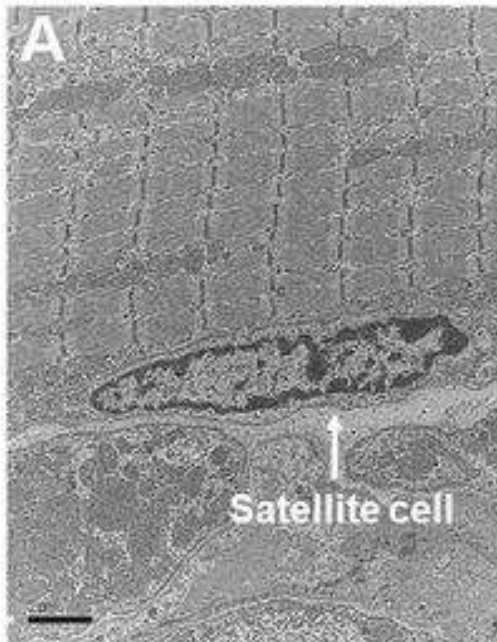
4.dobro razvit gladki endoplazmski retikulum = SARKOPLAZMSKI RETIKULUM – zaloga Ca^{2+} v celici

5.številni mitohondriji = SARKOSOMI

(več jih je v mišičnih celicah z aerobnim metabolizmom kot v anaerobnih mišičnih celicah)

6.vlaknate strukture – vlaknati proteini = MIOFIBRILE; iz kontraktilnih proteinov

7.citoplazma = SARKOPLAZMA, po sestavi enaka intracelularni tekočini

SKELETNA MIŠICA

Vezivno tkivo

mišični snopi

iz mišičnih vlaken
- celic

Krvne žile

Živci

Sarkolema

T tubuli

sarkoplazma

številna jedra

celična membrana

sarkoplazemski retikulum

miofibrile

mitohondriji - SRKOSOMI

zrna glikogena

troponin

aktin

tropomiozin

miozin

titin

nebulin

tanka vlakna

debela vlakna

sarkomera

SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

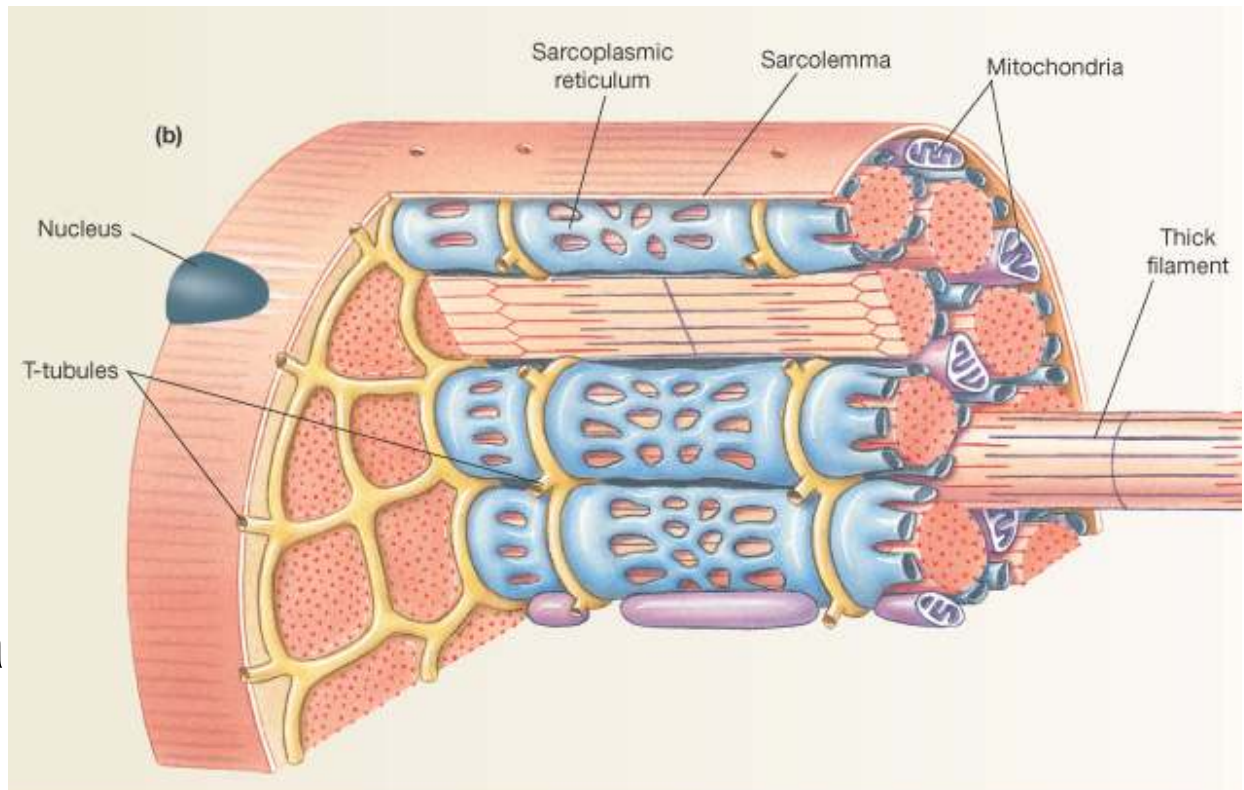
-pester membranski sistem z invaginacijami (cevkami), ki tvorijo membransko mrežje tudi v notranjosti celice =

T-TUBULI, TRANSFERZALNI TUBULI

-2 T tubula / sarkomero

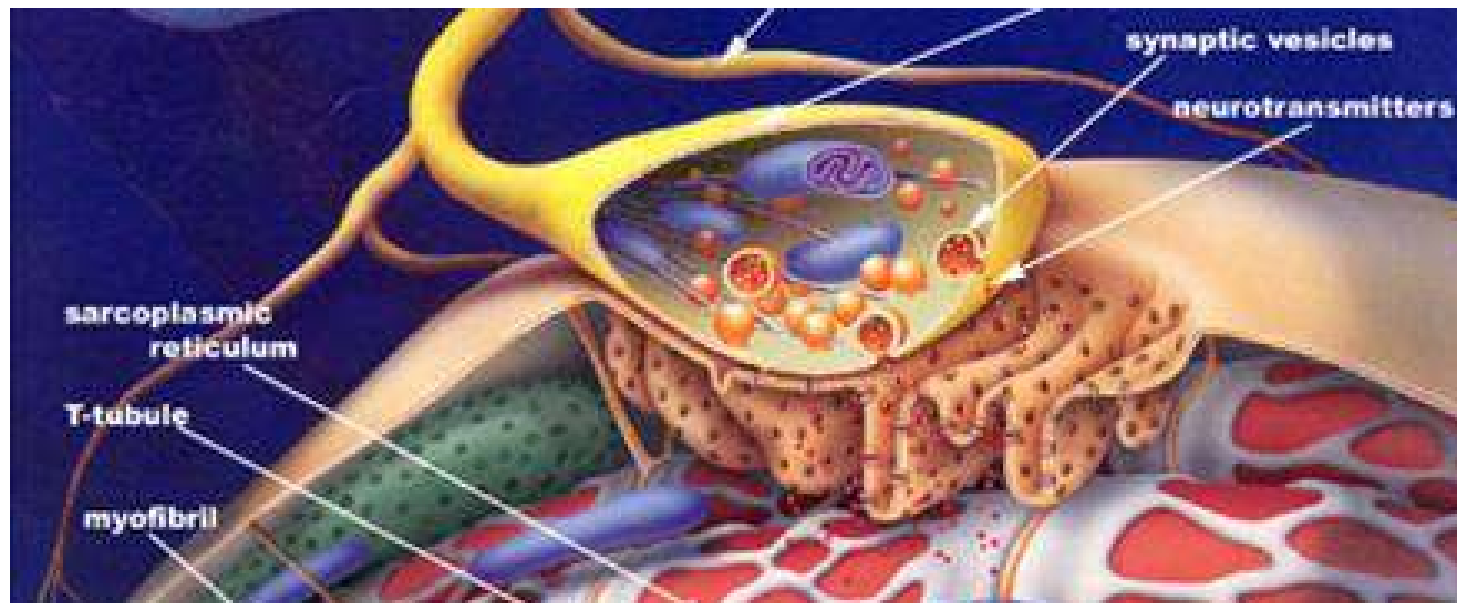
-**POMEN:** vzdraženje mišične celice, ki pripotuje po sarkolemi, se s površine vlakna prenese v notranjost, neposredno do miofibril

-v bilipidno plast sarkoleme so usidrani številni proteinski kanali in prenašalci – K^+ , Na^+ , K-Na črpalka ..., ki omogočajo prenos akcijskega potenciala vzdolž mišičnega vlakna

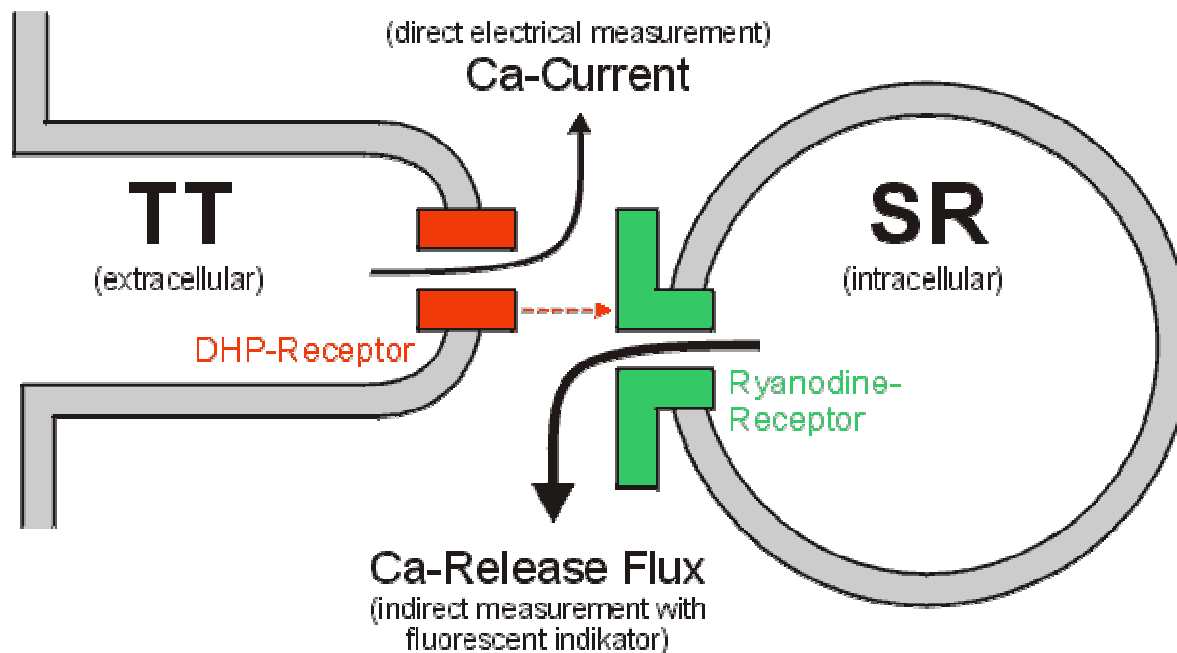
SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

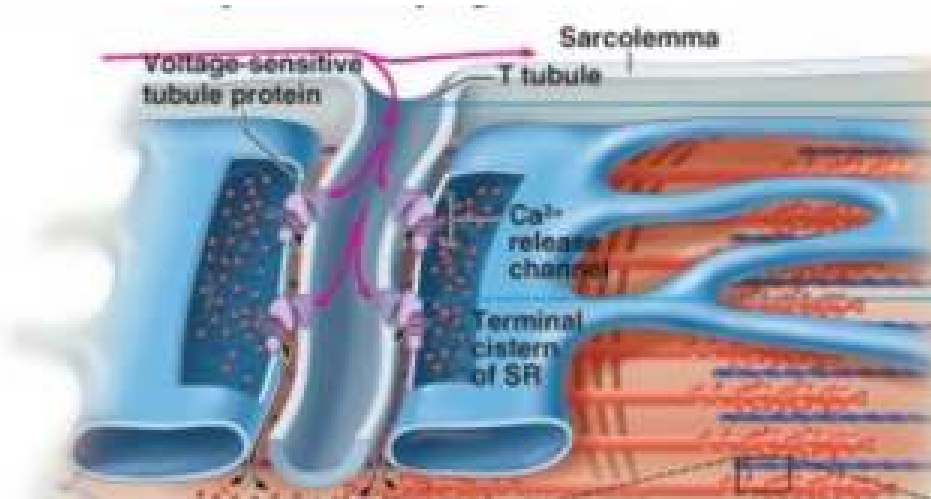
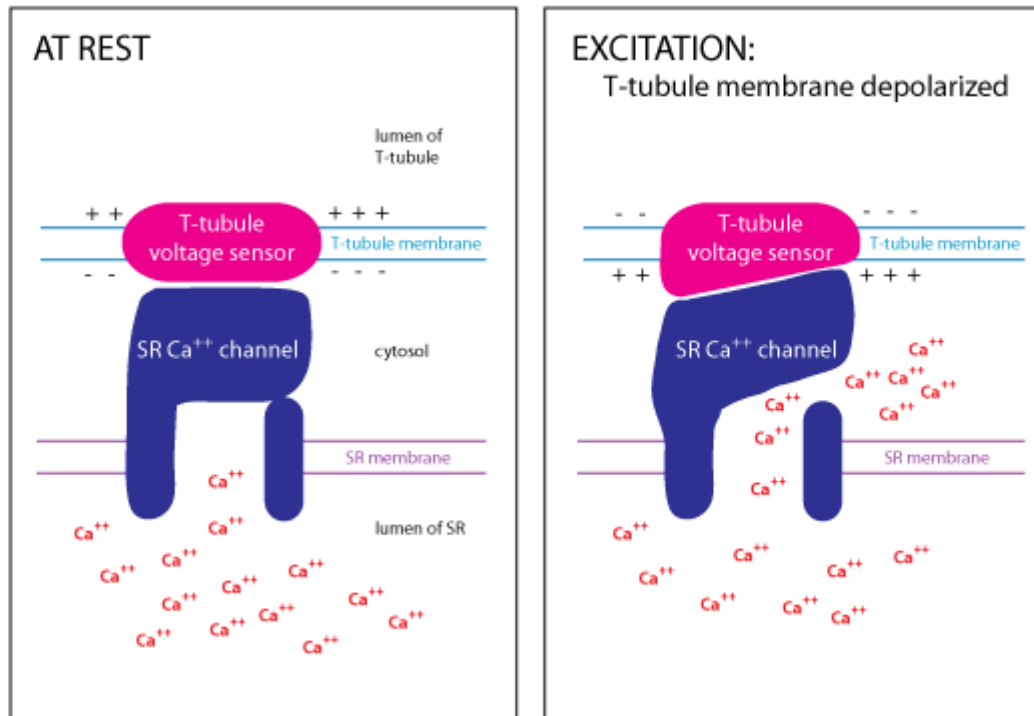
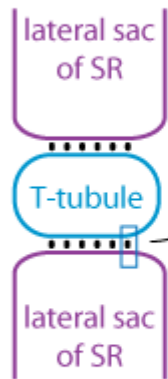
- tvori stike (sinapse) z motoričnimi živci – MOTORIČNE PLOŠČICE, po katerih se vzdraženja (AP) prenese iz motoričnega nevrona na mišično celico
- na mestu motorične ploščice je membrana rahlo vbočena in nagubana, v bilipidni plasti so **ACh receptorji**, povezani z ionskimi kanalčki

SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

- V T tubulih se nahajajo DIHIDROPIRIDINSKI RECEPTORJI
- Preko njih se električno vzdraženje s sarkoleme prenese na sarkoplazemski retikulum
- Aktivirajo rianoidne receptorje v membrani SR, ki so kanali za Ca^{2+} ione

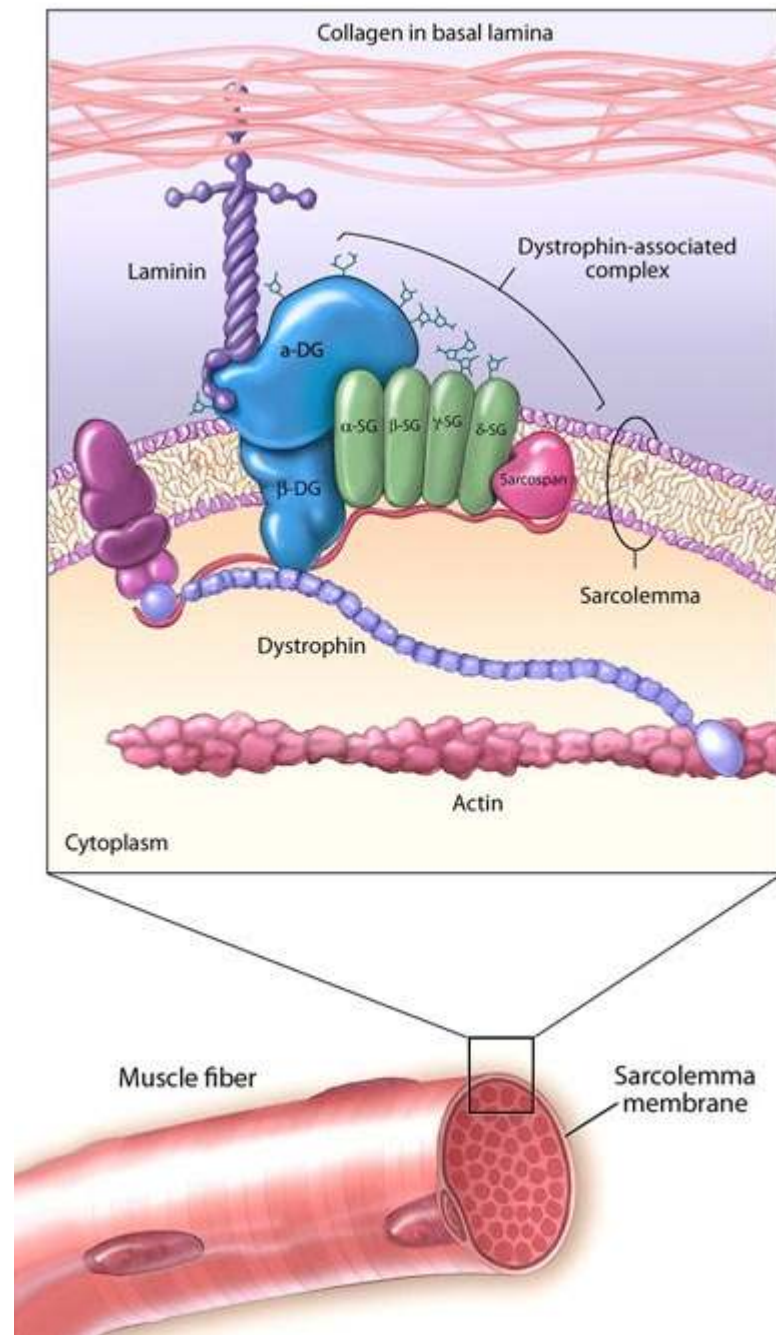

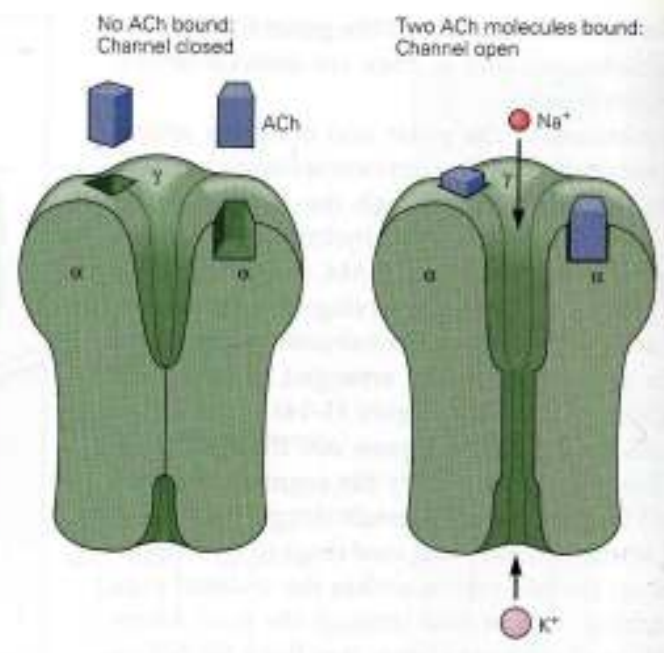
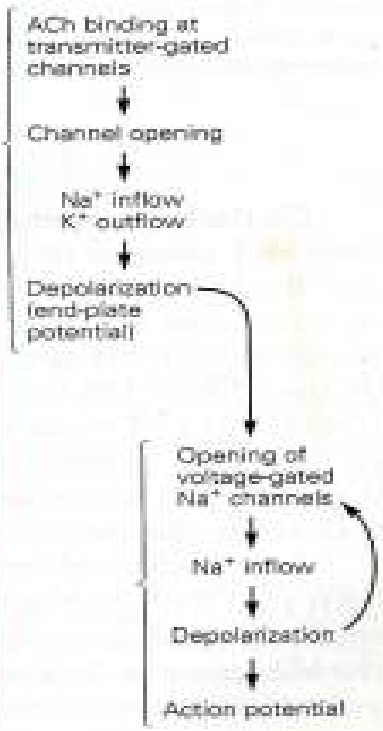
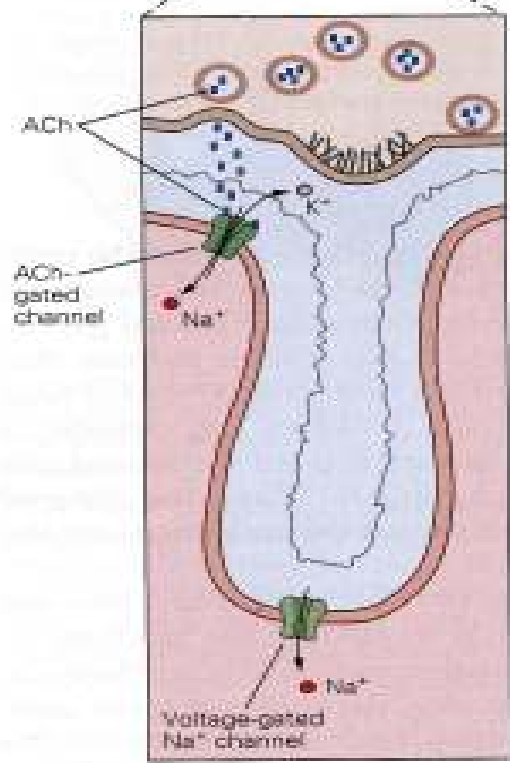
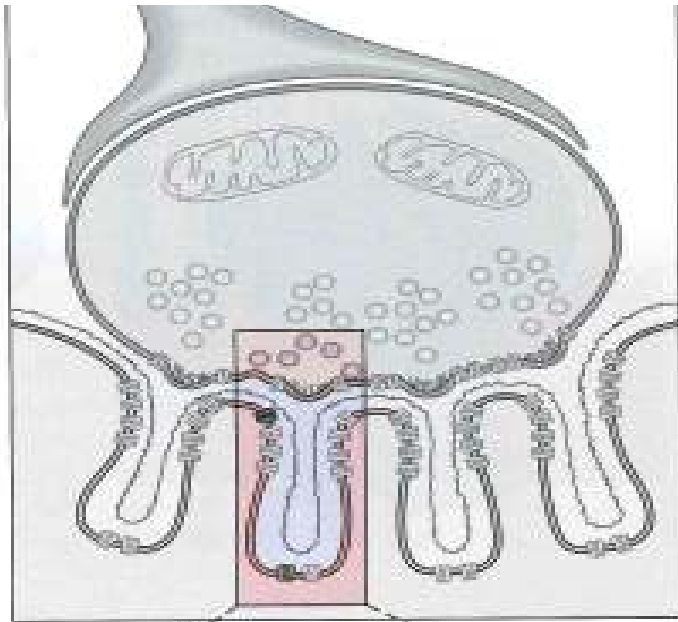
SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

V bilipidno plast je usidran poseben proteinski kompleks, ki preko proteina **DISTROFINA** poveže miofibrile s sarkolemo, bazalno membrano in medceličnino.

POMEN:

Krčenje mišične celice se prenese tudi v ekscitacelularni matriks.

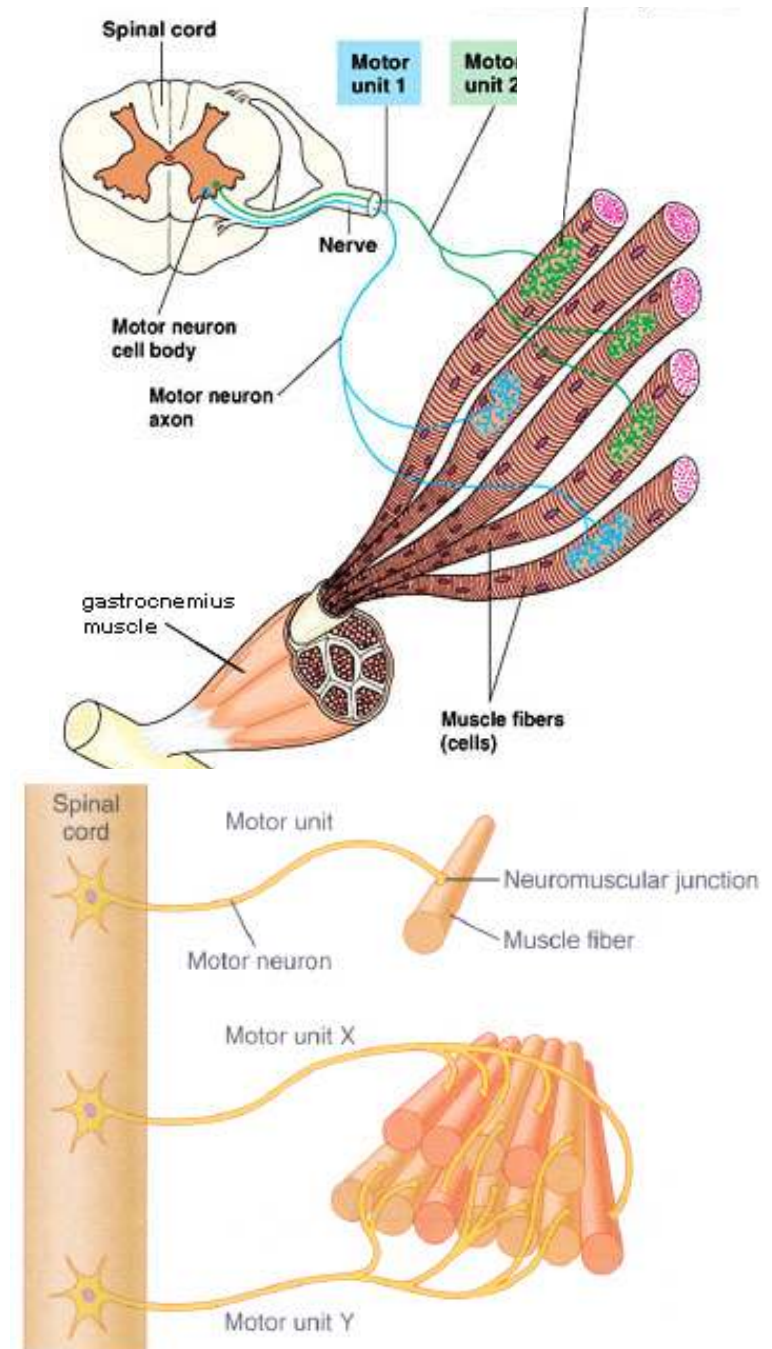

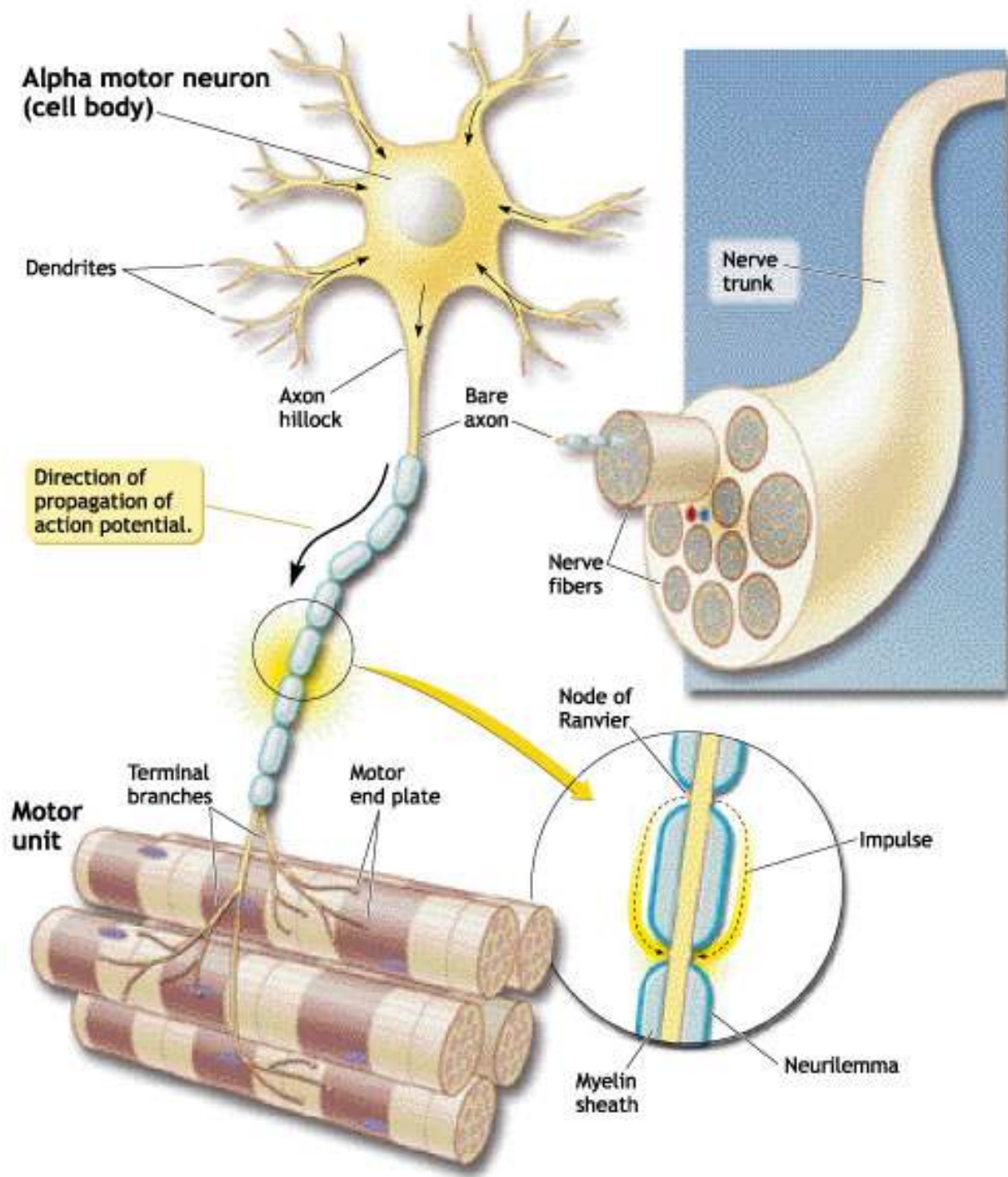
SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

- vsako mišično vlakno tvori sinapso le z enim samim motonevrom
- motonevrom + mišična vlakna, ki jih oživčuje = MOTORIČNA ENOTA
- en motonevrom lahko oživčuje od 2 (majhna motorična enota) pa do več tisoč mišičnih vlaken (velika motorična enota)

Aktivacija majhnih motoričnih enot omogoča fine gibe, sila v mišici je majhna

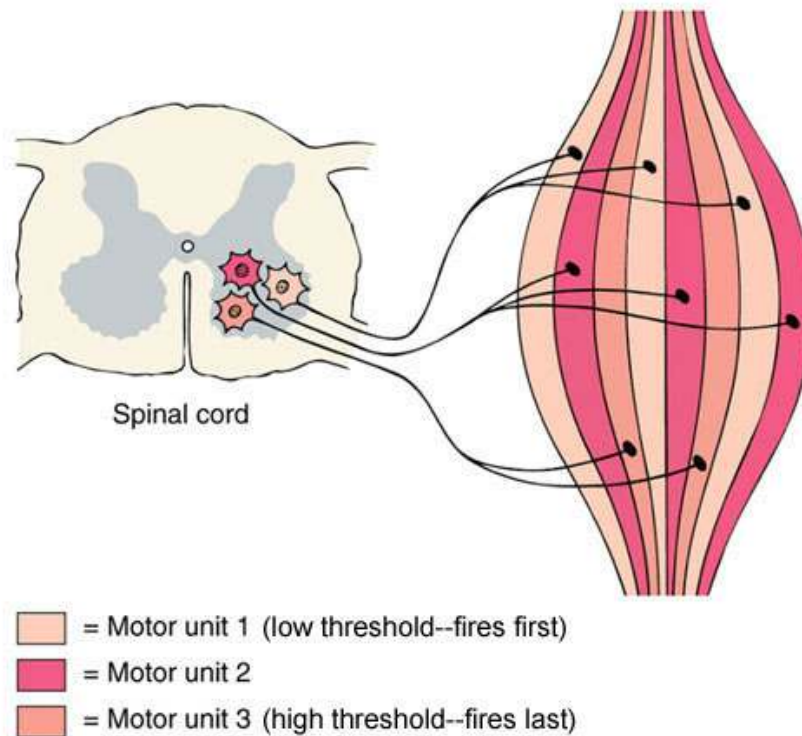
Aktivacija velikih motoričnih enot ne omogoča finih gibov, sila v mišici je velika

SARKOLEMA = MEMBRANA MIŠIČNE CELICE

- celotno mišico oživčuje več motonevronov
- vključevanje novih motoričnih enot v kontrakcijo nam omogoča, da stopnjujemo mišično silo
- vedno se najprej vzdražijo majhne motorične enote, nato večje
- mišica generira največjo silo takrat, kadar so vzdražene vse motorične enote v mišici

SARKOPLAZEMSKI RETIKULUM - SR

-zaključen membranski sistem v celici, široko razvejan ,
zavzema 1-5% volumna celice

-**POMEN: skladišče Ca^{2+} ionov**

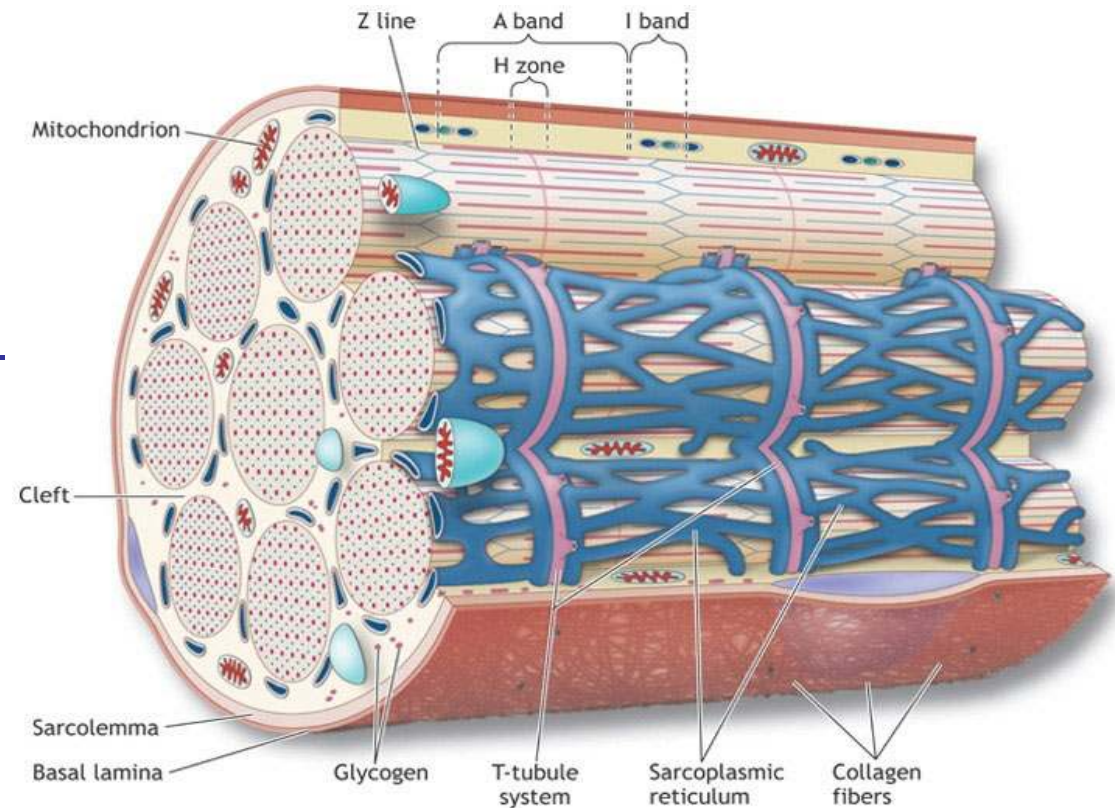
-se okoli miofibril razširi in jih zaobjame - CISTERNA

-vzdolž miofibril najdemo številne cisterne

-število cistern je odvisno
od tipa mišičnega vlakna:

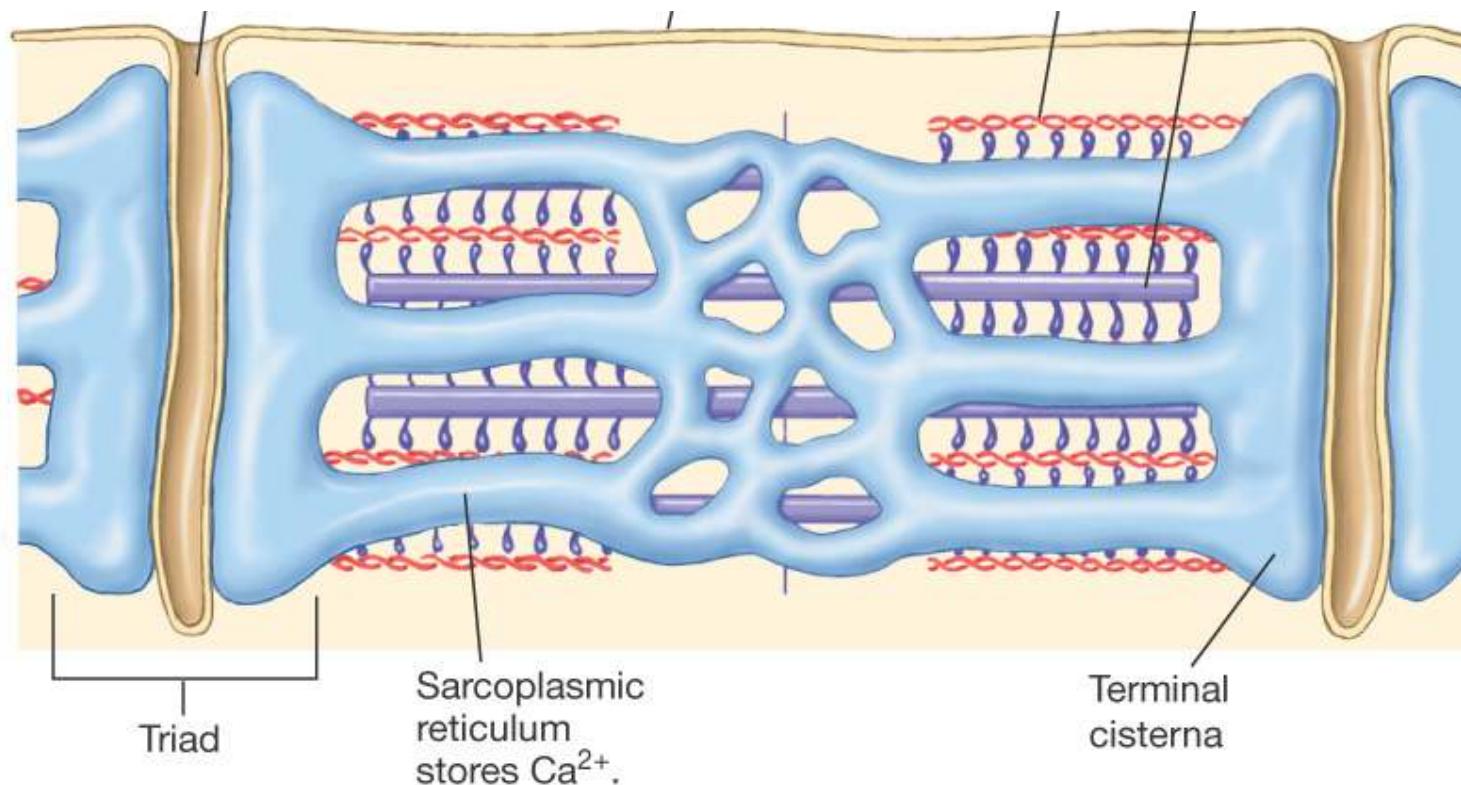
hitra mišična vlakna –
veliko cistern

počasna mišična vlakna –
malo cistern

SARKOPLAZEMSKI RETIKULUM - SR

- vsaka cisterna ima osrednji in končni del, ki mu pravimo **terminalna cisterna**
- terminalna cisterna je v stiku s T tubulom
- strukturi, kjer se T tubulu približata terminalni cisterni z leve in z desne pravimo TRIADA
- POMEN:** vzburjenje se iz T tubulov prenese na SR

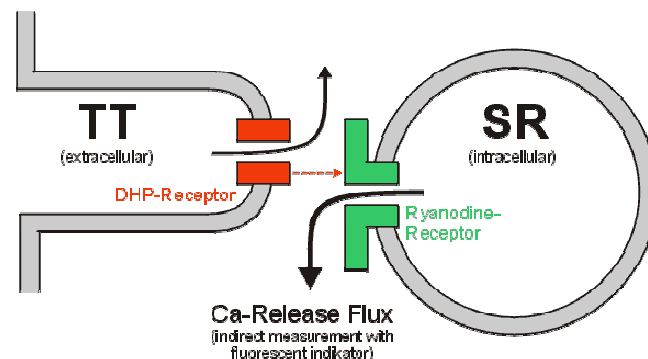
SARKOPLAZEMSKI RETIKULUM - SR

-Membrana SR vsebuje posebne vključke:

1. **Ca²⁺ kanali –RYANODINSKI** receptorji - prepuščajo Ca²⁺ iz SR kadar je sarkolema vzdražena – (DHP receptor)

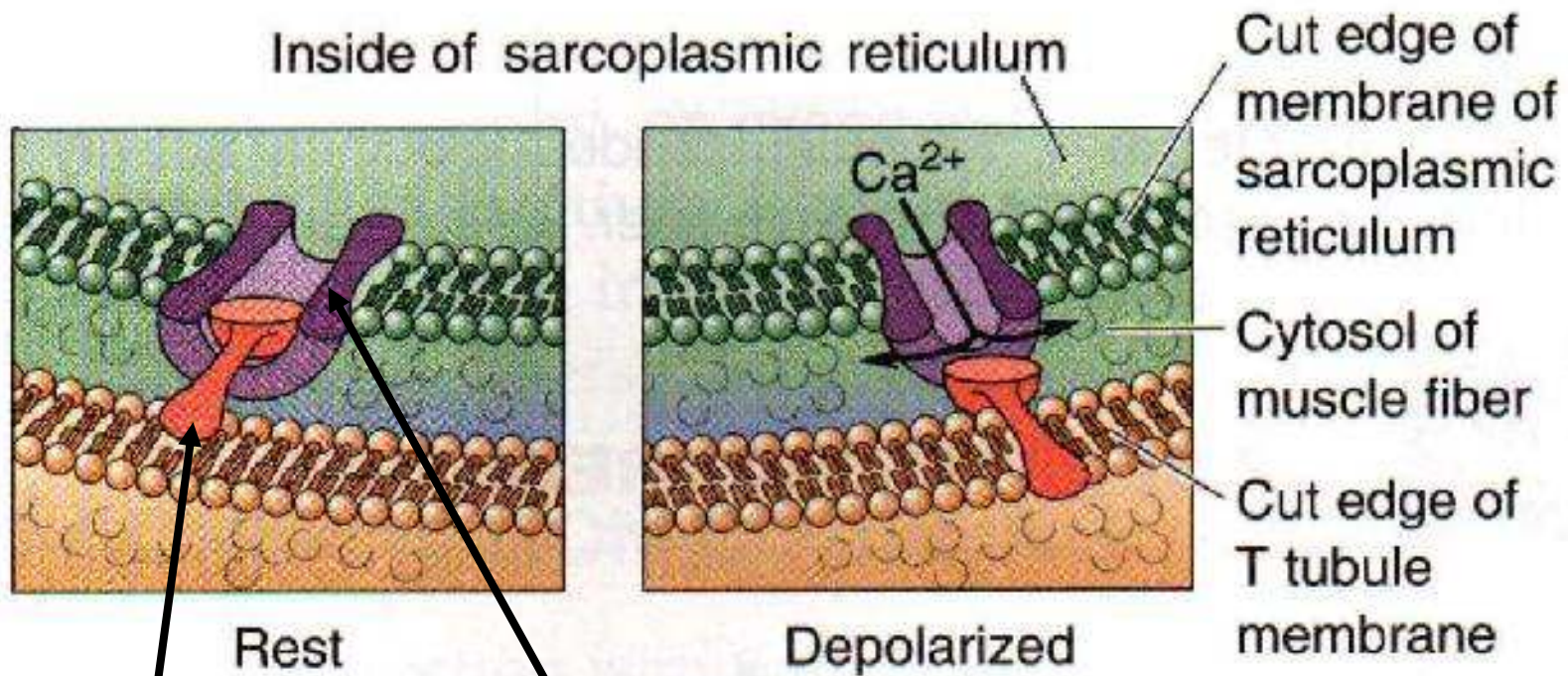
TT= transferzalni tubul

2. **Ca²⁺ črpalka** - gleda proti citoplazmi, ob porabi energije prenaša Ca²⁺ ione v SR proti koncentracijskemu gradientu, ob porabi 1 ATP se v SR prenese 1 mol Ca²⁺
3. **calsequestrin** – obrnjen v notranjost SR, veže Ca²⁺ ione, 43 ionov/mol

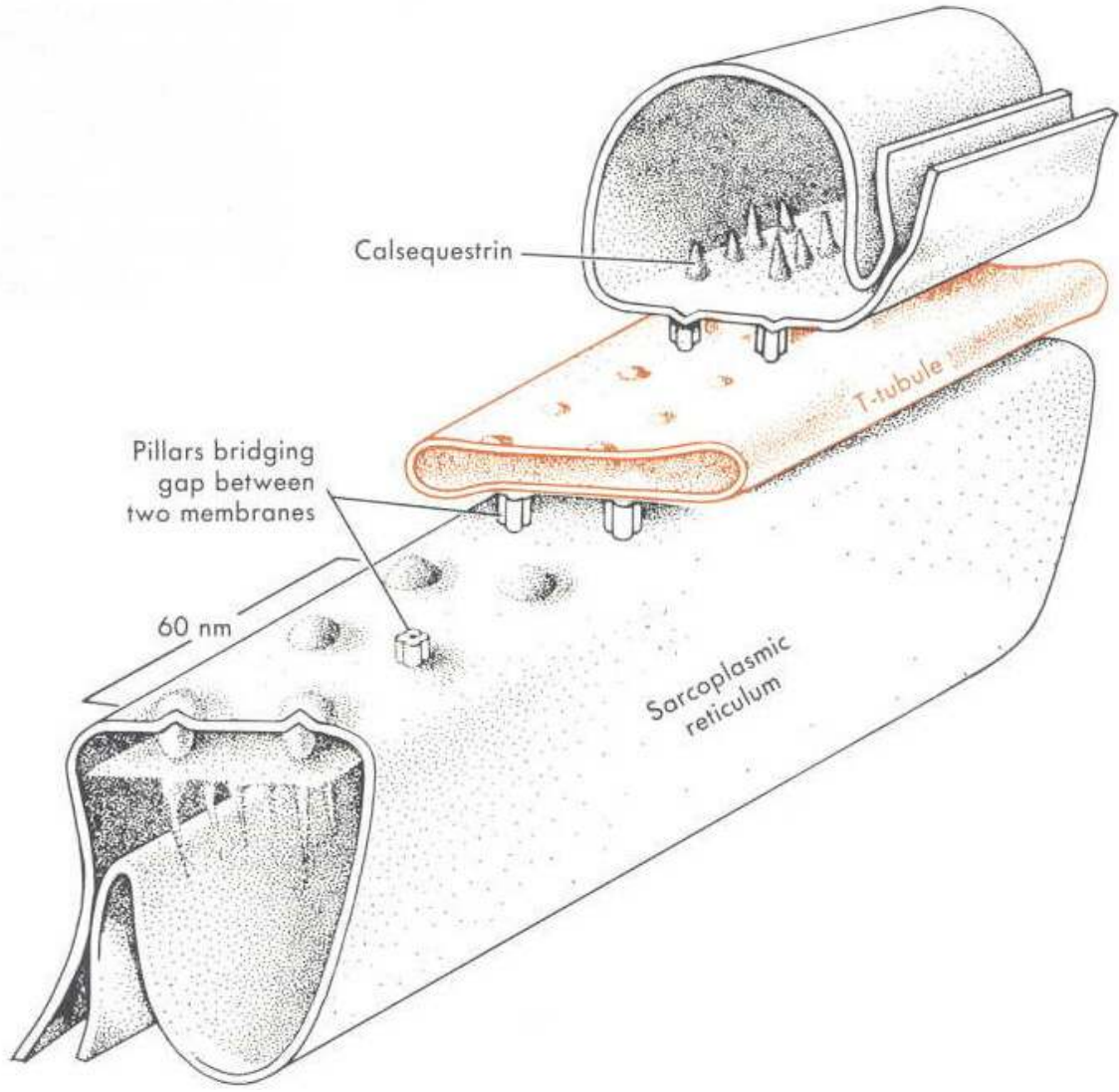
POMEN

1. skozi se izlije Ca²⁺ v citoplazmo
2. pospravi Ca²⁺ iz citoplazme nazaj v SR in omogoči relaksacijo
3. omogoča, da je v SR naloženo ogromno Ca²⁺, ki ne uhaja nekontrolirano v citoplazmo

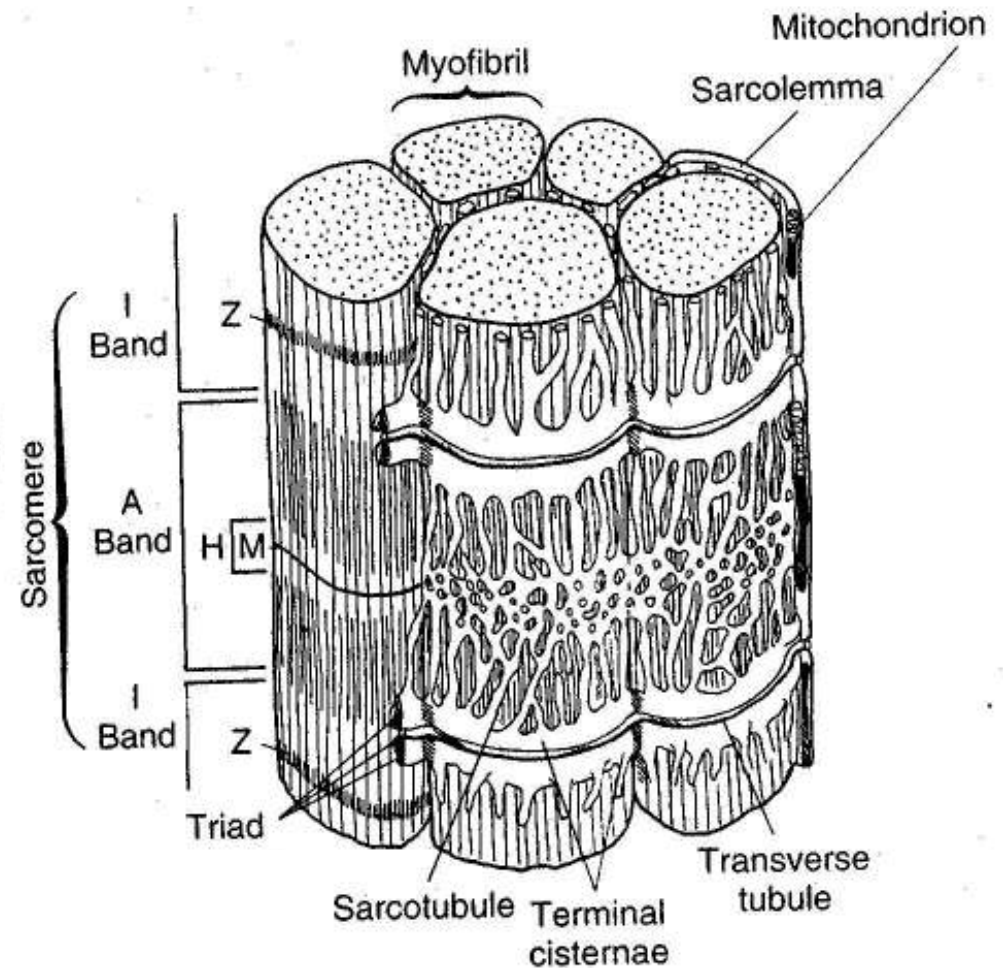
DHP receptor
= dihidropiridinski receptor

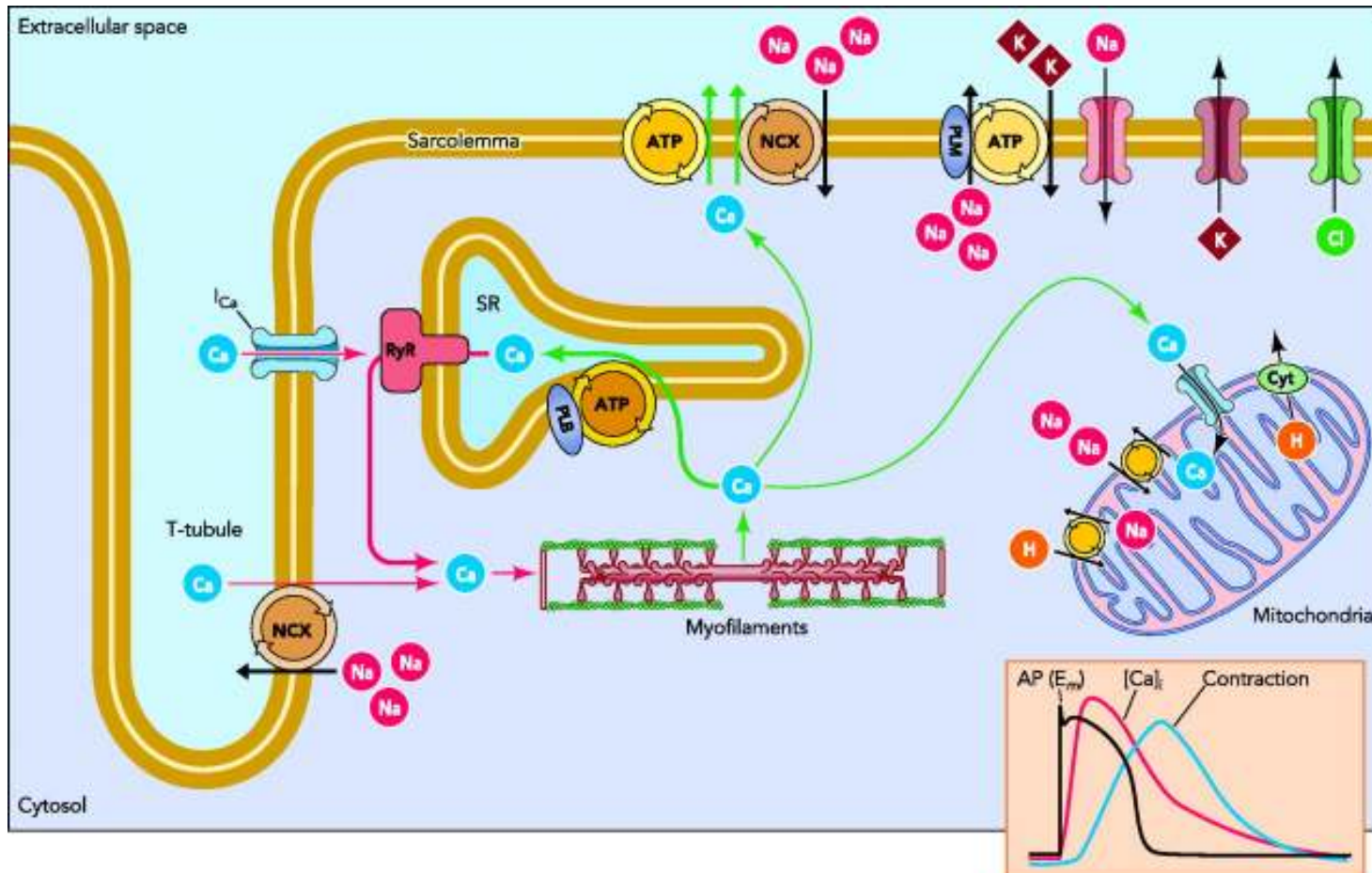
Ryanodinski receptor

MIOFILAMETI – vlaknati proteini, namenjeni ustvarjanju sile

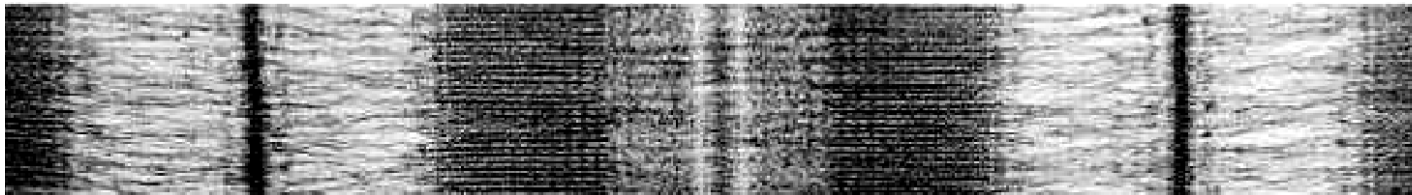
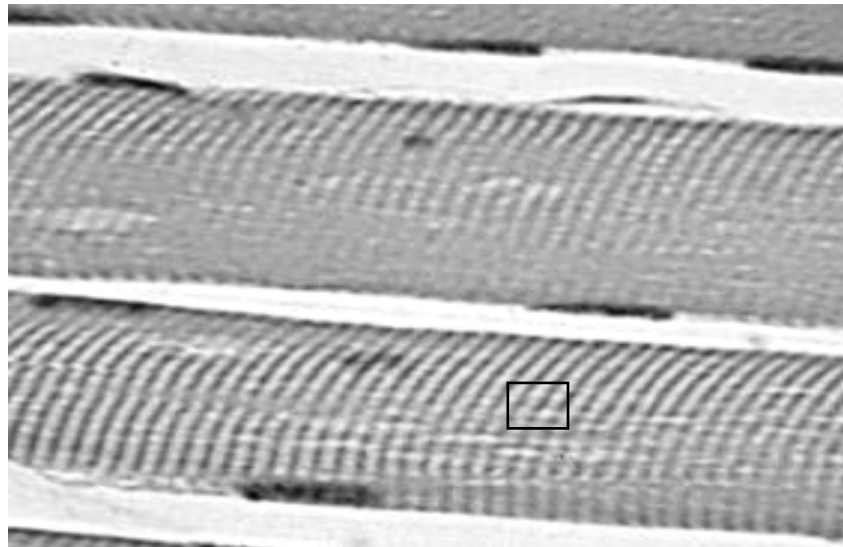
- Dveh vrst: **AKTIN** in **MIOZIN**
- Miofilamenti zavzemajo 80% volumna celice
- Glavna naloga je ustvarjanje mišične sile
- Miofilamenti so na poseben način združeni v vlaknato strukturo – MIOFIBRILA
- Premer miofibrile $\sim 1\mu\text{m}$
- V celici so številne vzporedno porazdeljene miofibrile

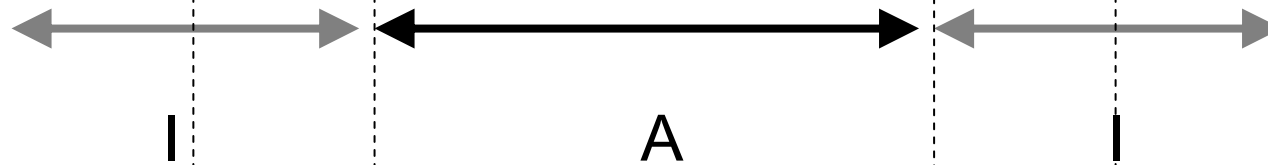
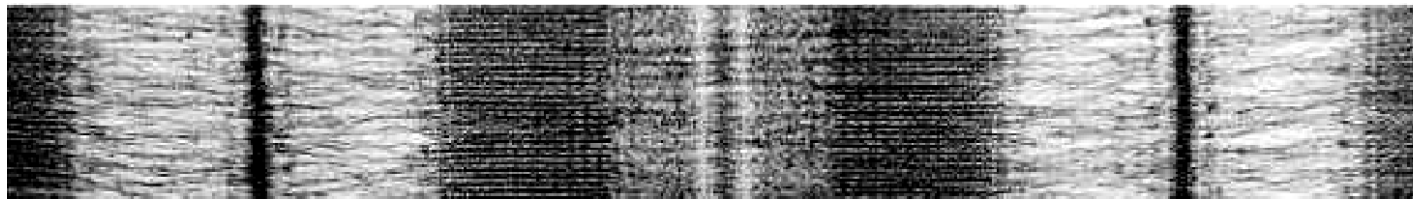

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

- Zaradi posebne porazdelitve aktina in miozina v miofilamente ima mišica izgled **prečne progavosti**
- Prečne proge so temni in svetli pasovi, ki se v enakem vzorcu opazimo na mišičnem vlaknu, kadar ga gledamo pod polarizacijskim mikroskopom.

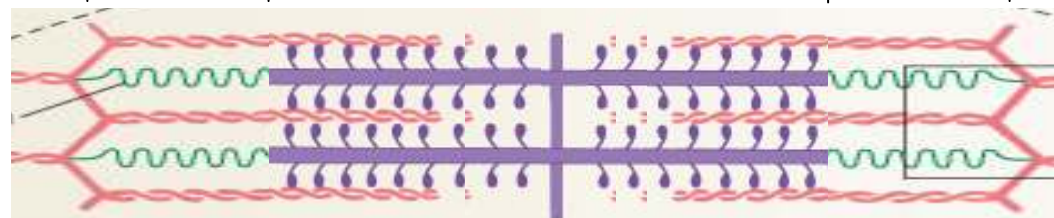

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

- Vzdolž miofibril se ponavljata svetlejši in temnejši pas
- Svetlejši pas = I pas (izotropen pas) – tanki miofilamenti
- Temnejši pas = A pas (anizotropen pas) – debeli miofilamenti

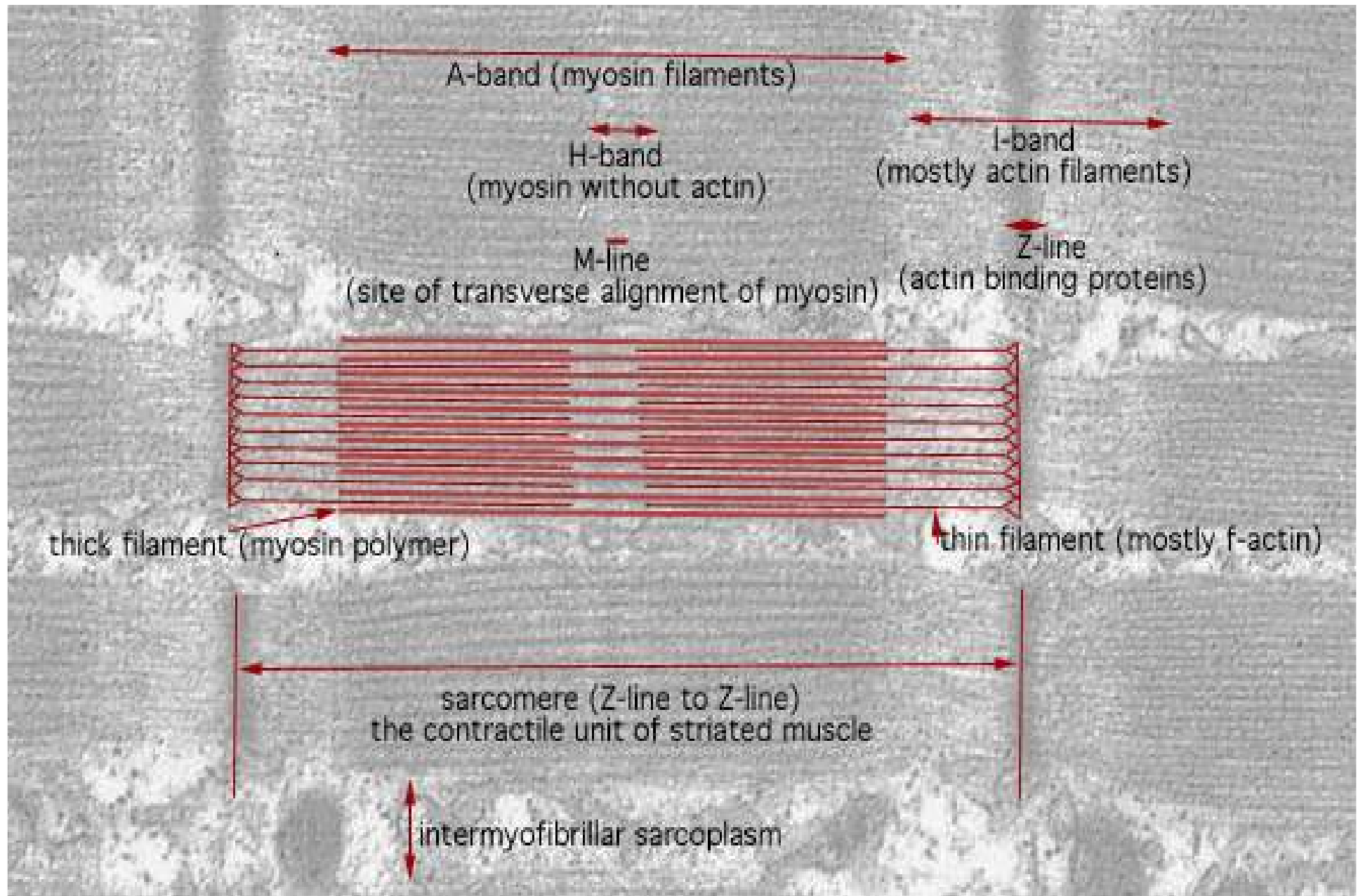
pod elektronskim mikroskopom

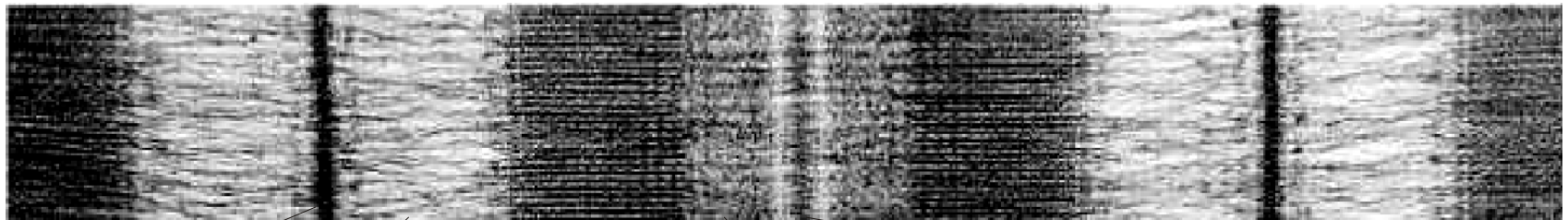
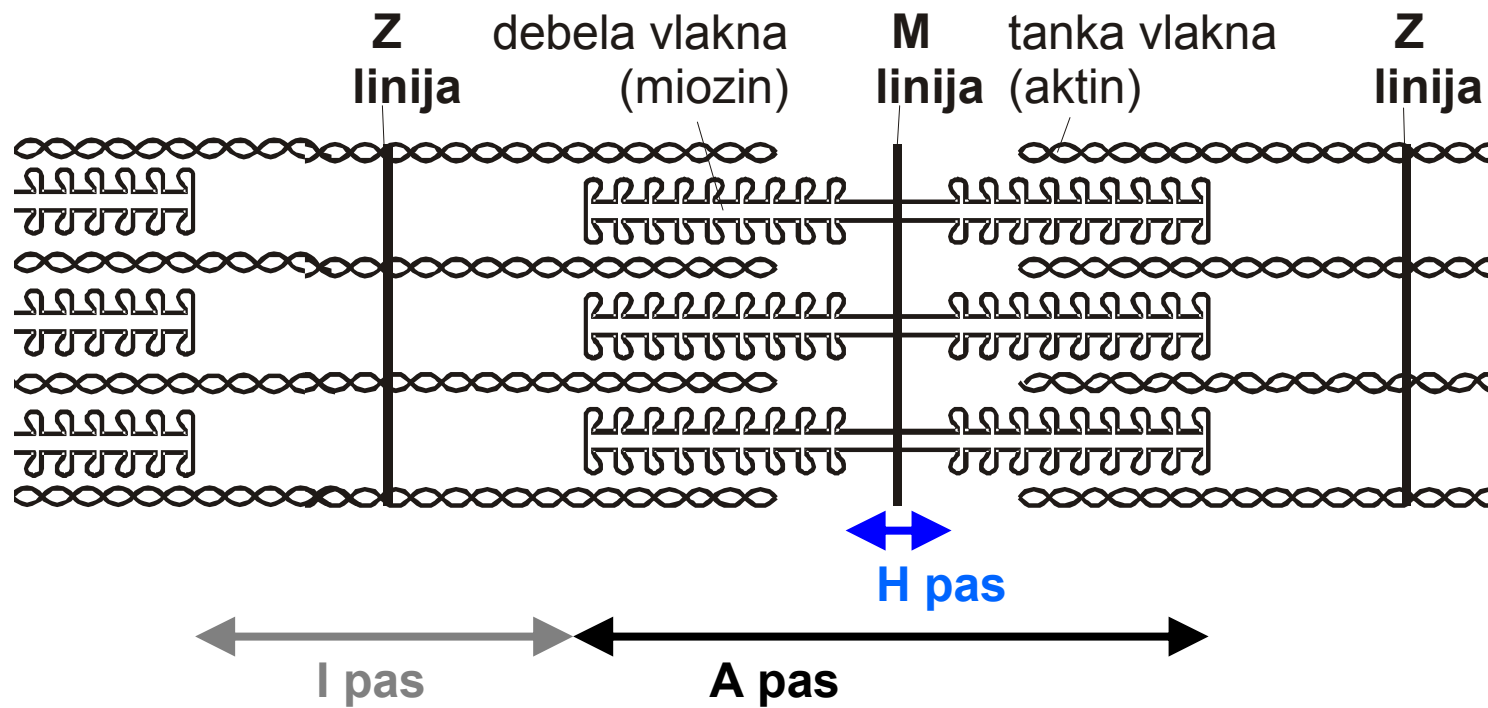
tanká vlakna

debela vlakna

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

proteini v
Z liniji

tanka
vlakna

območje
prekrivanja
tankih in
debelih vlaken

debela
vlakna

miozinska
vlakna –
brez prečnih
mostičev

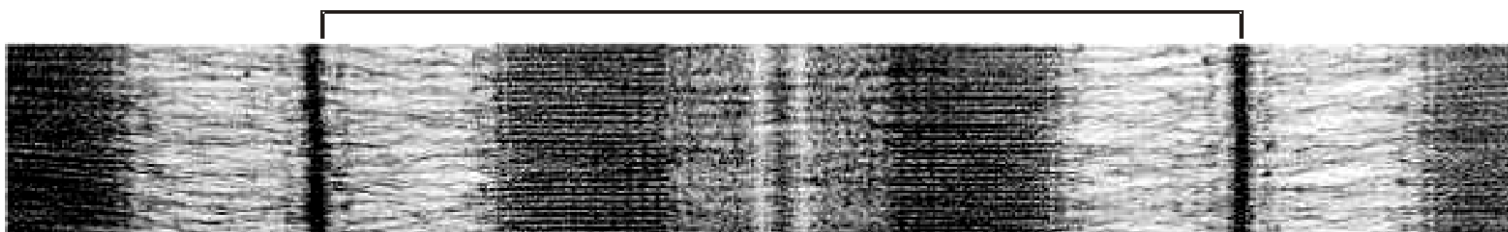
proteini v
M liniji

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

pas ali linija	struktura
Z linija	proteini, v katere so vpeta aktinska vlakna
I pas	samo aktinska vlakna
A pas	vsa dolžina miozinskega vlakna
H pas	miozinska vlakna brez aktinskih
M linija	proteini, v katera so vpeta miozinska vlakna

- SARKOMERA** - del miofibrile med sosednjima Z linijama
- je osnovna kontraktilna enota mišice
  - se med krčenjem mišice skrči
  - pri človeku je okoli 400 sarkomer na mm mišične dolžine
  - tipična dolžina $2,5\mu\text{m}$
  - v sarkomeri so miofilamenti prostorsko natančno urejene

sarkomera

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

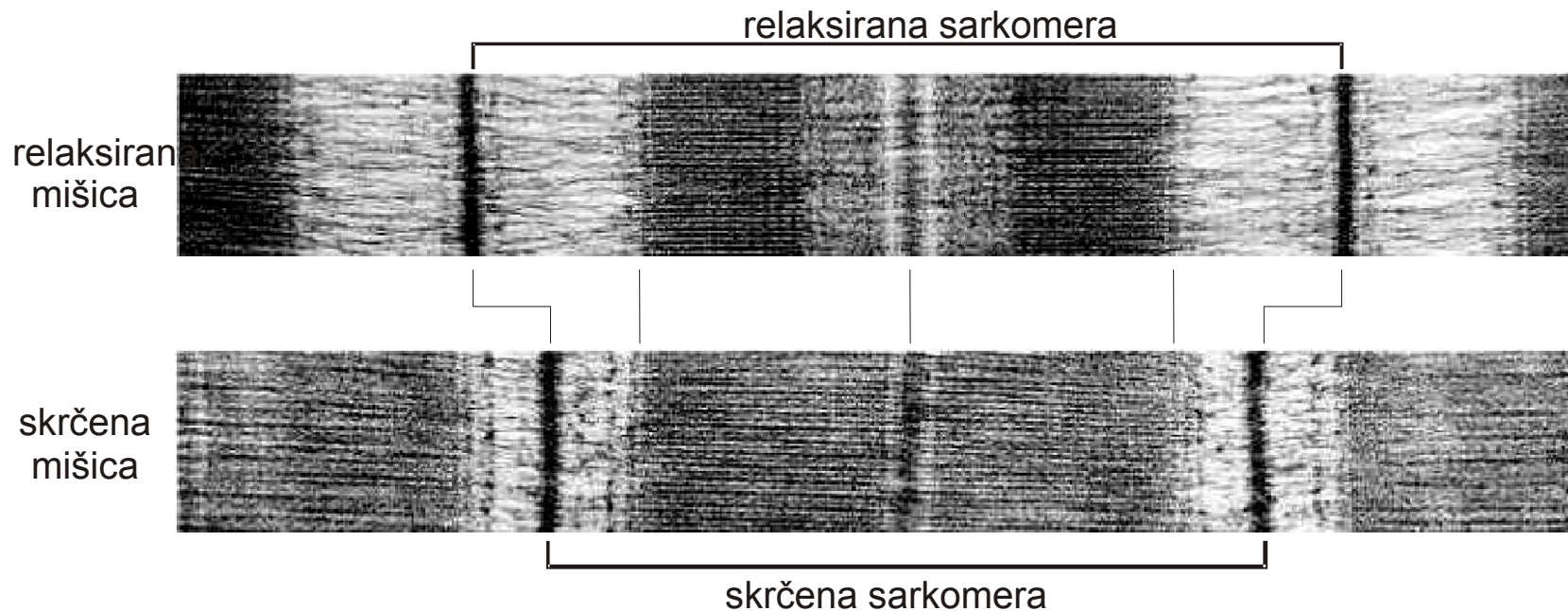
KRČENJE MIŠICE:

- dolžina A pasu se med krčenjem ne spreminja
- dolžina I pasu se zmanjšuje
- dolžina H pasu se zmanjšuje
- sosednji Z liniji se približujeta

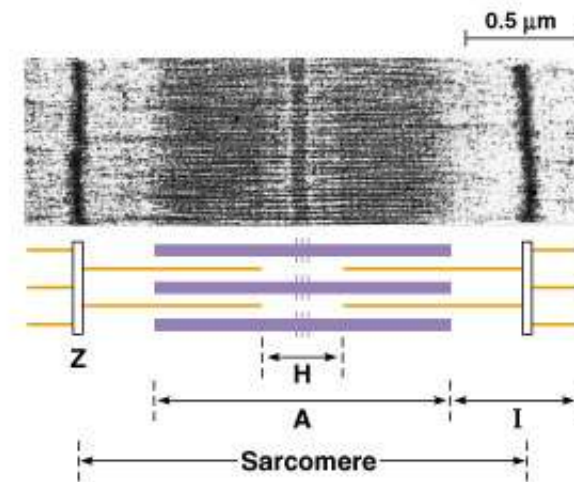
- miofilamenti se med krčenjem ne skrajšujejo
- pas prekrivanja aktinskih vlaken z miozinskimi se med krčenjem povečuje
- miofilamenti med krčenjem zdrsnejo med seboj

= TEORIJA DRSEČIH FILAMENTOV (A.F.Huxley 1954)

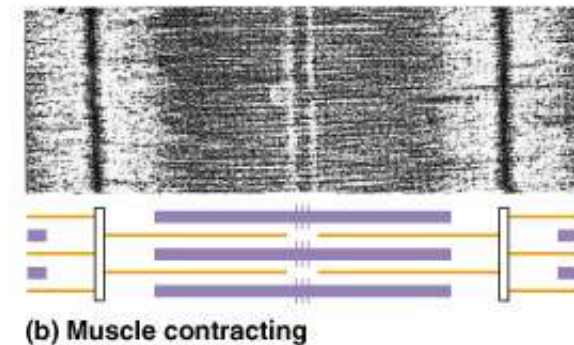

Teorija drsečih filamentov

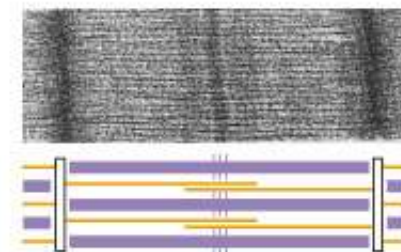
- Med krčenjem mišice se dolžina A pasu ne spreminja
- H in I pas se skrajšujeta
- Med krčenjem aktinska vlakna zdrsijo med miozinska - Hodgkin in Huxley-eva teorija

(a) Muscle relaxed (extended)

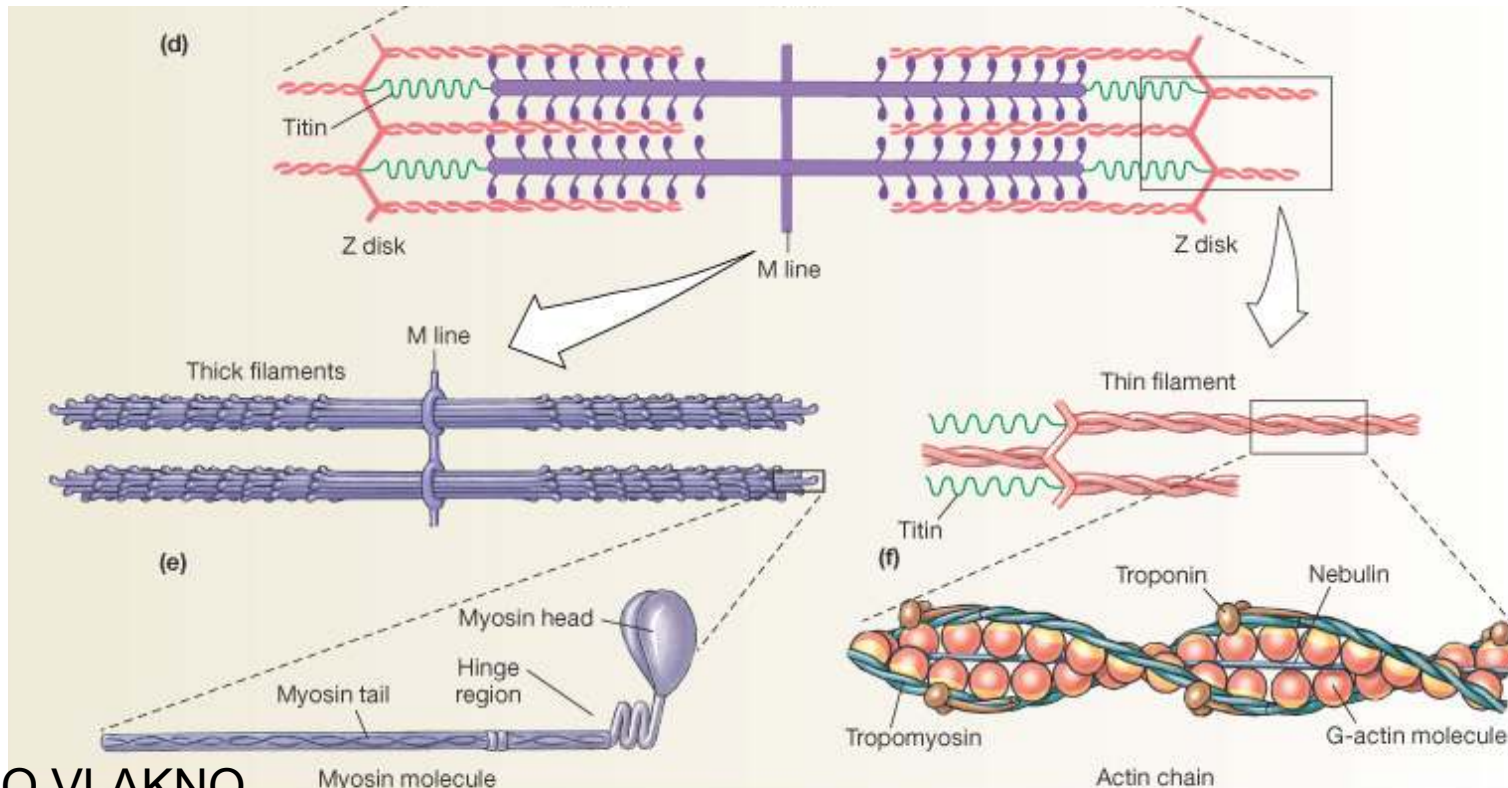

(b) Muscle contracting

(c) Muscle contracted

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

MIOZINSKO VLAKNO

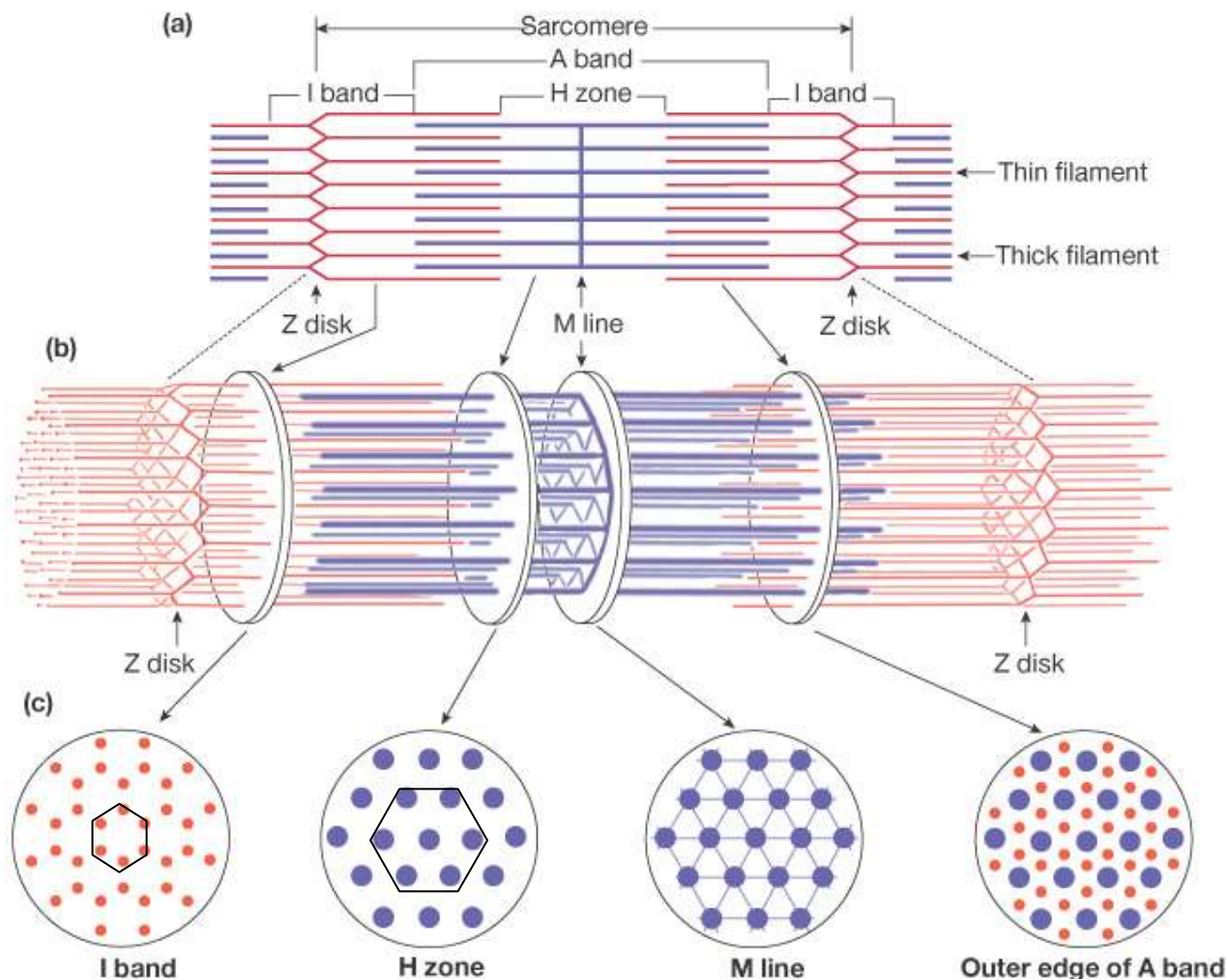
- več molekul je povezanih v vlakno, $2r=10\text{nm}$
- pomembna je terciarna struktura molekule: telo, vrat, glava
- s površine vlakna vsakih $14,3\text{nm}$ štrlijo vratovi z glavo: $3 \times 2 =$ **prečni mostič**
- miozinske glave imajo aktivno mesto za vezavo na aktin in ATPazno aktivnost
- prečni mostiči levo in desno od M linije so zrcalno orientirani, 150 na vsaki strani

AKTINSKO VLAKNO:

- iz globul G aktina, $2r=5\text{nm}$
- polimerizacija kot kroglice na ogrlici
- tvori dvojno vijačnico – 14globul/zavoj
- vsaka globula ima aktivno mesto za vezavo miozina
- ob vezavi aktivira ATPazno aktivnost miozina

MIOFILAMETI – vlaknati proteini

PROSTORSKA UREJENOST MIOFILAMENTOV V MIOFIBRILAH:

**Aktinaska vlakna
leže v ogliščih
pravilnega šestkotnika**

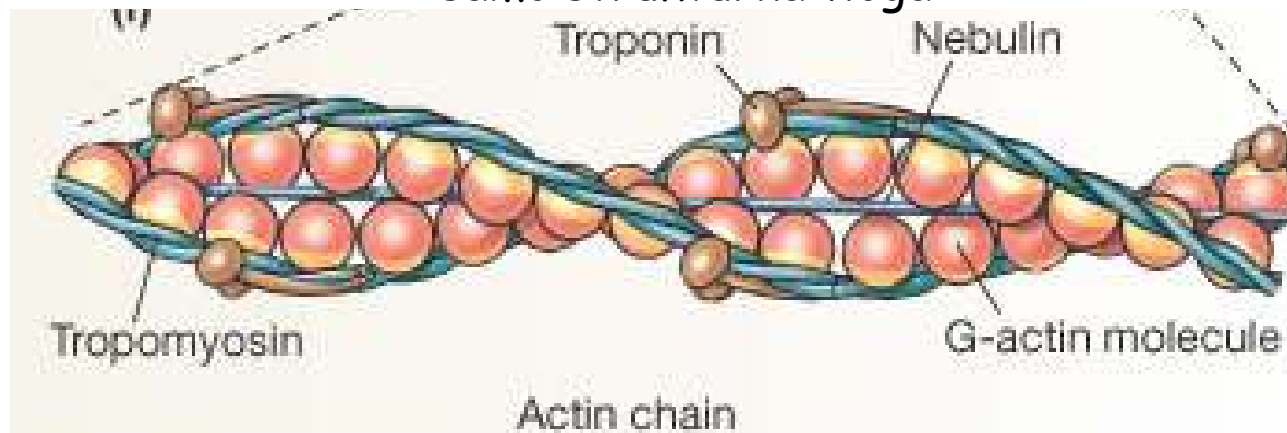
**Miozinska vlakna
leže v ogliščih in središču
centriranega pravilnega
šestkotnika**

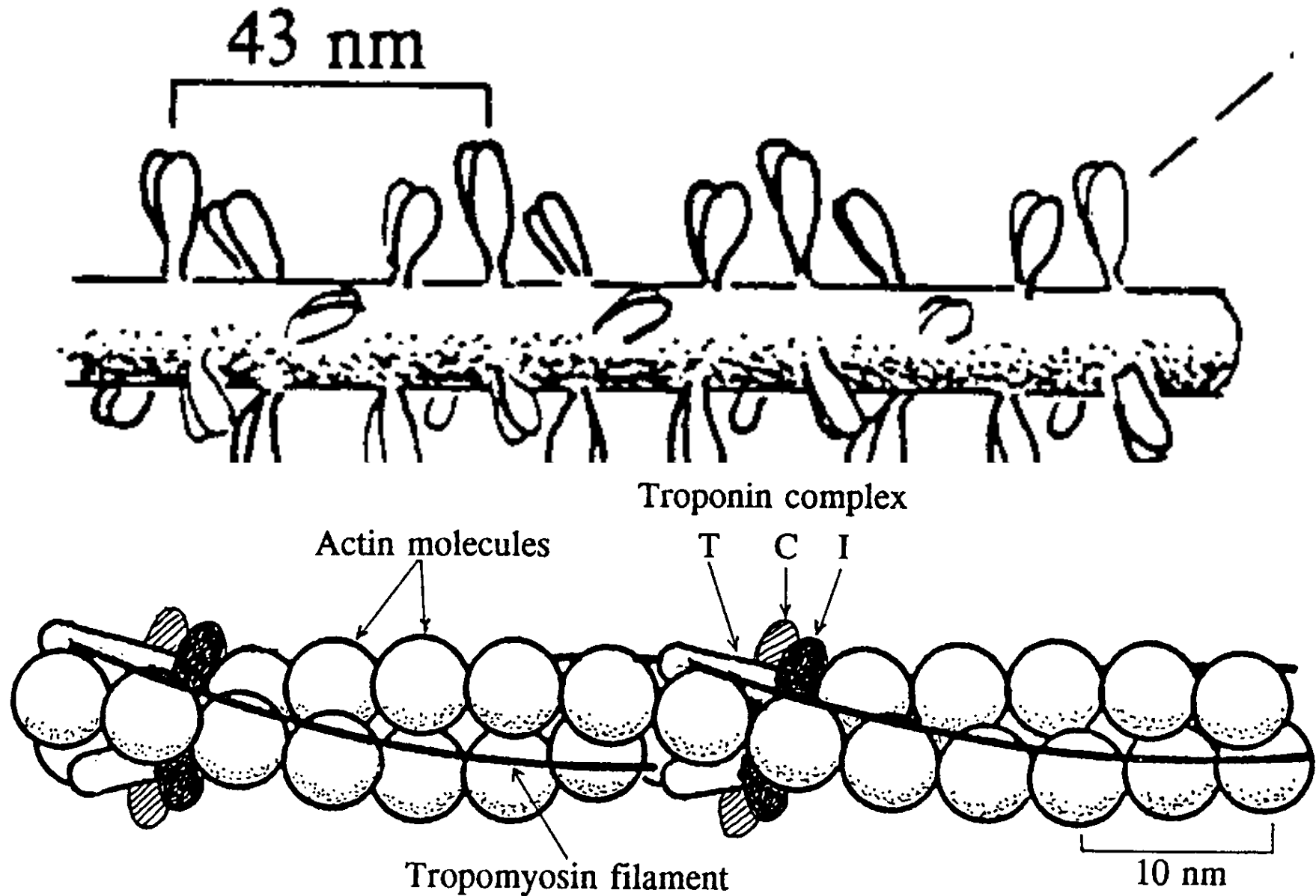
**Vsako aktinsko vlakno
je enako oddaljeno od
treh miozinskih vlaken;
2 tanki vlakni na 1 debelo**

REGULATORNA IN STRUKTURNA VLAKNA:

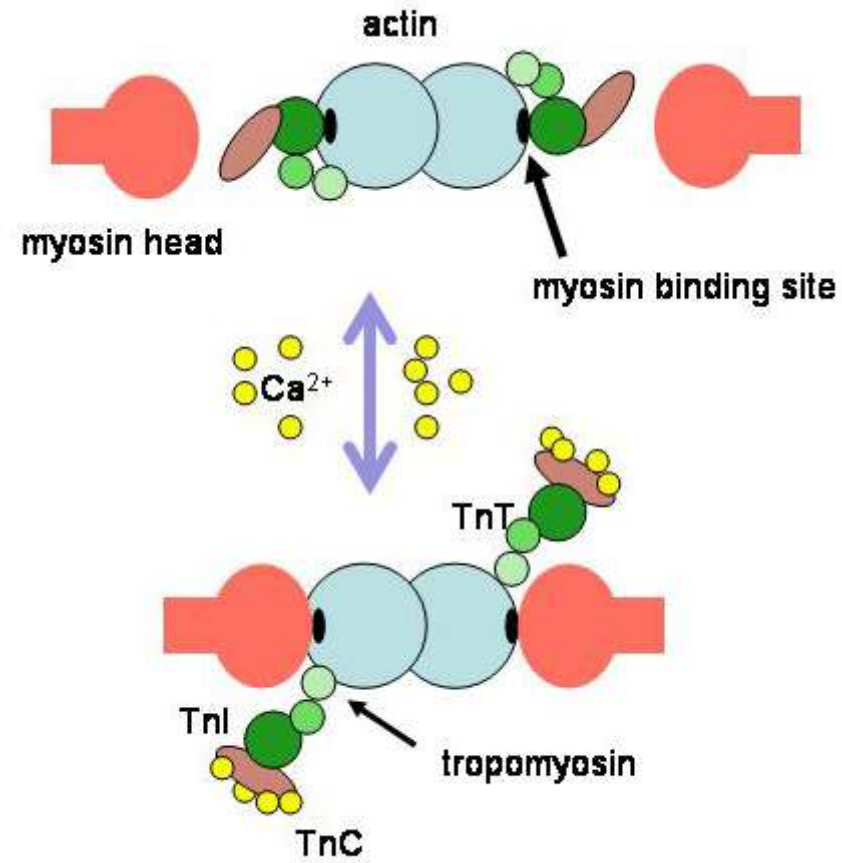
1. proteini, ki podpirajo strukturo aktina:

- TROPOMIOZIN: nitast protein, dolg 40nm
nanj so vezane globule G aktina
pokriva aktivno mesto na vsaki aktinski globul
ima strukturo dvojne vijačnice
- TROPONIN: kompleksna struktura iz treh podenot:
  1. TROPONIN T - služi za vezavo na tropomiozin
  2. TROPONIN C - veže Ca^{2+} ione
  3. TROPONIN I - preprečuje vezavo aktina in miozina kadar ni Ca^{2+} ionov
- ALFA AKTIN: protein, ki veže aktinska vlakna v Z linijo in jih pravilno prostorsko uredi
- NEBULIN: dolg neelastičen protein
vpet v Z linijo
leži v osi aktinskega vlakna in ga fiksira v pravi legi
samo strukturna vloga

Figure 11.9 Schematic drawing of part of an actin filament showing the relationship between successive pairs of actin molecules, thin filaments of tropomyosin, and the three types of troponin. Another depiction of a (nonmuscle) actin filament is given in Figure 2.4A.

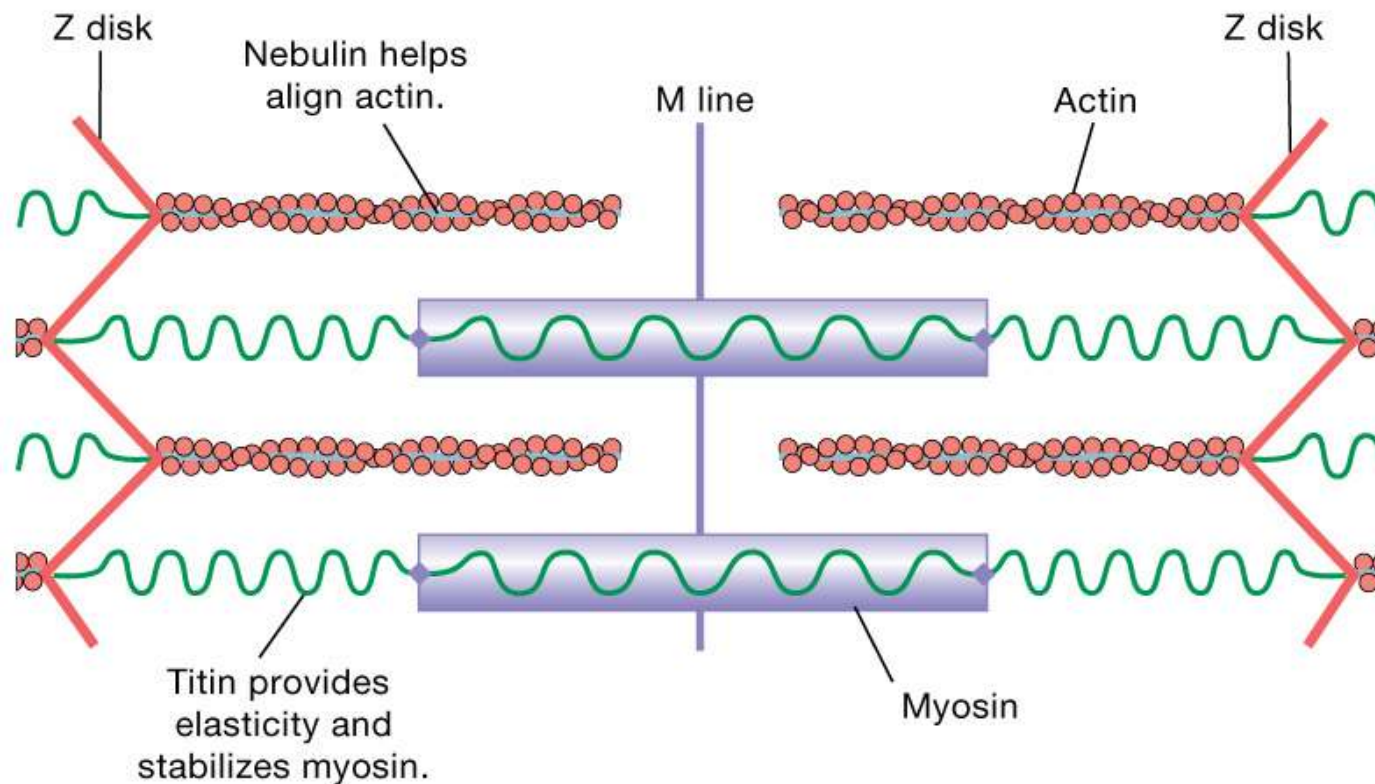
MIOFILAMETI – vlaknati proteini

REGULATORNA IN STRUKZURNA VLAKNA:

2. protein, ki podpira strukturo miozina:

TITIN: - dolg, elastični protein

- razteza se preko cele sarkomere
- stabilizira lego miozinskega vlakna
- njegova elastičnost poskrbi za to, da se sarkomera po kontrakciji raztegne nazaj do ravnovesne lege

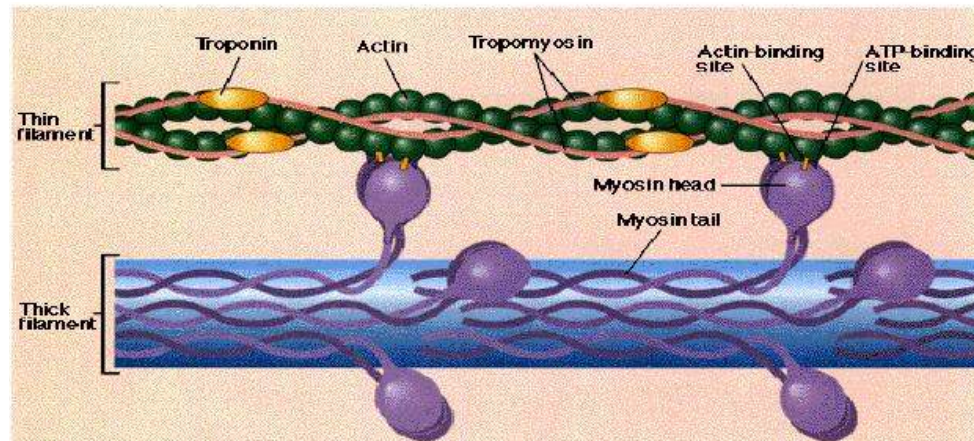

TEORIJA DRSEČIH FILAMENTOV

- TEMELJI NA TREH DEJSTVIH:
1. obstoj dveh vrst vlaken
  2. konstantna dolžina vlaken med krčenjem, krajša se sarkomera
  3. ureditev vlaken v 3D strukturo, ki omogoča, da glave na prečnih mostičih miozina lahko dosežejo aktivna mesta na aktinu

TEORIJA:

1. Sarkomera se skrajša na račun relativnega medsebojnega drsenja tankih in debelih vlaken
2. Gibljiv miozinski vrat omogoča, da se prečni mostiči premikajo in iščejo vezavna mesta
3. Ko se prečni mostič poveže z aktivnim mestom na aktinu se strukturno spremeni - vrat zamahne kot da bi zaveslal - pri tem se ustvari sila
4. Po zavesljanju se miozinska glava odcepi od aktina ob porabi energije
5. Sproščen prečni mostič spet išče stik z aktivnim mestom na aktinu
6. Prečni mostiči se ves čas kontrakcije vežejo, zamahnejo in sprostijo - krčenje poteka v korakih po 10nm - **CIKLIRAJOČI PREČNI MOSTIČI**
7. Vsak cikel sklopitve in odklopitve aktina z miozinom porabi 1 ATP energije

TEORIJA DRSEČIH FILAMENTOV

POTEK KONTRAKCIJE ENEGA MIŠIČNEGA VLAKNA:

1. Sprva je sila majhna - malo prečnih mostičev je v kontaktu z aktinom
2. Sila se večja - večja se število ciklirajočih mostičev
3. Proti koncu kontrakcije sila spet upada-mostiči ne najdejo več aktivnih mest, ker se ta pokrivajo s tropomiozinom

- VZPOSTAVLJANJE ZVEZE OMOGOČA PRISOTNOST Ca^{2+} IONOV

- PREKINITEV ZVEZE OMOGOČA SPROSTITEV ENERGIJE PRI HIDROLIZI

ATP, če ATPja ni ne pride do prekinitve zvez in mišica ostaja v kontrakturi= rigor

